

συμβαίνοντα. Οἱ μὲν δηλαδή διαφερόντως κόσμιοι καὶ ἥσυχον τὸν βίον διάγοντες καὶ ἀκαιρότερον πρὸς τὴν εἰρήνην ἔρωτα ἔχοντες λανθάνουσιν ἑαυτοὺς γινόμενοι ἀπόλεμοι καὶ διὰ τοῦτο ἀντὶ ἐλευθέρων δοῦλοι· ὅσοι δὲ πάλιν πρὸς τὴν ἀνδρείαν μᾶλλον ῥέπουσι καὶ σφοδρότεραν τοῦ δέοντος πρὸς τὸν πόλεμον ἐπιθυμίαν ἔχουσιν, οὗτοι εἰς ἔχθραν πολλοῖς καὶ δυνατοῖς καταστάντες ἢ παντελῶς διαρθείουσιν δὴ δούλας καὶ ὑποχειρίους τοῖς ἐχθροῖς τὰς ἑαυτῶν πατρίδας ὑποτιθέασιν ¹⁾).

Τέλος δ' ἡ δικαιοσύνη ὀρίζεται ὡς τὸ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν ²⁾, ἥτοι μὴ ποιεῖν τὰ ἀνήκοντα εἰς ἄλλους μηδὲ ταράττειν τοὺς τὰ ἑαυτῶν ἔργα ἐπιτελοῦντας. Κατὰ τὴν ἀρετὴν ταύτην ὀφείλει ἕκαστον τῆς ψυχῆς μέρος νὰ ἀρκῆται εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ ἔργα καὶ ἐπιτελῆ τὸν ἑαυτοῦ προορισμόν ³⁾

¹⁾ Πολιτικ. 307 E καὶ 308 A.

²⁾ Πολ. 4, 443 A καὶ 441 E.

³⁾ Πολ. 4, 443 D « τοιοῦτον μὲν τι ἦν, ὡς ἔοικεν, ἡ δικαιοσύνη, ἀλλ' οὐ περὶ τὴν ἔξω πράξιν τῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ περὶ τὴν ἐντὸς ὡς ἀληθῶς περὶ ἑαυτὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ, μὴ ἐάσαντα τ' ἀλλότρια πράττειν ἕκαστον ἐν αὐτῷ μηδὲ πολυπραγμονεῖν πρὸς ἄλληλα τὰ ἐν τῇ ψυχῇ γένη, ἀλλὰ τῷ ὄντι τὰ οἰκεῖα εὖ θέμενον καὶ ἀρξάντα αὐτὸν αὐτοῦ καὶ κοσμήσαντα καὶ φίλον γενόμενον ἑαυτῷ καὶ ξυναρμόσαντα τρία ὄντα, ὡσπερ ὄρους τρεῖς ἀρμονίας ἀτεχνῶς, νεάτης τε καὶ ὑπάτης καὶ μέσης, καὶ εἰ ἄλλα ἄττα μεταξὺ τυγχάνει ὄντα,

ἡ δὲ τοιαύτη ἐκάστου μέρους τῆς ψυχῆς ἐνέργεια ἀπεργάζεται τὸν βίον σώφρονα καὶ παντάπασιν ἡρμωμένον ¹⁾. Καὶ καλεῖται μὲν ἡ δικαιοσύνη, ὡσπερ καὶ ἡ σωφροσύνη, ἁρμονία ἀλλ' ὑπάρχει ἐν τούτῳ διαφορά, ὅτι ἡ μὲν σωφροσύνη εἶναι ἰδίᾳ ἡ ἀρετὴ τῆς τρίτης τῶν πολιτῶν τάξεως ²⁾ καὶ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ τοῦ κατ' ἑκάστον ἀνθρώπου, ἡ δὲ δικαιοσύνη εἶναι ἡ ποιότης τῶν τριῶν τάξεων ὁμοίως ἀπαιτούμενη ἀρετὴ καὶ δὴ ἡ ὅλῃα τῶν λοιπῶν ἀρετῶν, ὡσπερ ἡ σοφία ὑπάρχει ἡ κορυφὴ αὐτῶν ³⁾.

πάντα ταῦτα ξυνοδησοντα καὶ παντάπασιν ἓνα γενόμενον ἐκ πολλῶν, σώφρονα καὶ ἡρμωμένον, οὕτω δὴ ἀρίστην ἤδη, εἴαν τι πράττει ἢ περὶ χρημάτων κτῆσιν ἢ περὶ σώματος θεραπείαν ἢ καὶ περὶ πολιτικῶν τι ἢ περὶ τὰ ἴδια συμβόλαια, ἐν πᾶσι τούτοις ἡγουμένον καὶ ὀνομαζόμενον δικαίαν μὲν καὶ καλὴν πράξιν, ἣν εἴαν ταύτην τὴν εἶξιν σόζη τε καὶ ξυναπεργάζεται, σοφίαν δὲ τὴν ἐπιστατοῦσιν ταύτῃ τῇ πράξει ἐπιστήμην, ἀδικον δὲ πράξιν, ἣν εἴαν αἰεὶ ταύτην λήθῃ, ἀμαθίαν δὲ τὴν ταύτῃ αὐτῶν ἐπιστατοῦσιν δόξαν.

¹⁾ Τοῦναντίον ἡ ἀδικία ἐστὶ πολυπραγμοσύνη καὶ ἀλλοτριοπραγμοσύνη καὶ ἐπιανάστασις μέρους τινὸς τῆς ψυχῆς, ᾧ προσήκει δουλεύειν, κατὰ τοῦ ὅλου τῆς ψυχῆς. Ἐκ τούτου συνάπτεται τῇ πλιάνῃ καὶ ἀμαθίᾳ καὶ δειλίᾳ καὶ συλλήβδην πάσῃ κακίᾳ. Πολ. 4, 414 Β.

²⁾ Ἴδ. κατωτ.

³⁾ Πολ. 4, 433 Β. Ἐμοῦ μοι τὸ ὑπόλοιπον ἐν τῇ πρώτῃ λέει ὅτι ἐσκέμμεθα, σωφροσύνης καὶ ἀνδρείας καὶ φρονήσεως,

Ἄλλ' εἰ καὶ γίνεται ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου λόγος περὶ τεσσάρων ἀρετῶν ¹⁾, ὅμως ἢ ἐν τοῖς διαλόγοις αὐτοῦ ἐνυπάρχουσα περὶ τὸν καθορισμὸν τῶν ἐπὶ μέρους ἀρετῶν ἀμφιταλάντευσις καὶ ὁ κατ' ἀλήθειαν οὐχὶ διάφορος ὁρισμὸς ἐκάστης αὐτῶν ἀριδῆλως μαρτυροῦσιν ὅτι πᾶσά τις ἀρετὴ ὑπάρχει ἀρρήκτως συνδεδεμένη ταῖς λοιπαῖς καὶ οἶονεὶ ἐγκλείει αὐτάς, οὕτω δὲ αἱ ἀρεταὶ πᾶσαι ἀποτελοῦσιν ἐνότητα ²⁾. Ἐπειτα δὲ τῇ ἐνότητι τῶν ἀρετῶν συνηγορεῖ καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ ἀρετὴ δὲν διακρίνεται οὔτε κατὰ τὰ εἰς ἃ ἀνή-
τοῦτο εἶναι, ὃ πᾶσιν ἐκείνοις τὴν δύναμιν παρέσχεν, ὥστε ἐγγενέσθαι, καὶ ἐγγενομένοις γε σωτηρίαν παρέχειν, ἕωσπερ ἂν ἐνῆ.»

¹⁾ Τὰς θεμελιώδεις ταύτας ἀρετὰς δὲν εἰσηγήσατο εἰς τὴν φιλοσοφίαν πρῶτος ὁ Πλάτων ἀλλὰ παρὰ τῶν προγενεστέρων φιλοσόφων παρέλαβε, παραλαβὸν δ' ὅμως ἀκριβέστερον ἀνέπτυξε καὶ φιλοσοφικῶς ἠμπέδωσεν.

²⁾ Ἄξιον προσοχῆς τὸ ἐν Πολ. 4, 433 D «Ἄλλὰ μέντοι, εἰ δέοι γε κρῖναι τί τὴν πόλιν ἡμῖν τούτων μάλιστα ἀγαθὴν ἀπεργάσεται ἐγγενόμενον, δύσκριτον ἂν εἴη, πότερον ἢ ὁμοδοξία τῶν ἀρχόντων τε καὶ ἀρχομένων, ἢ ἢ περὶ δεινῶν τε καὶ μή, ἅττα ἔστι, δόξης ἐννόμου σωτηρία ἐν τοῖς στρατιώταις ἐγγενομένη, ἢ ἢ ἐν τοῖς ἀρχουσι φρόνησις τε καὶ φυλακὴ ἐνοῦσα, ἢ τοῦτο μάλιστα ἀγαθὴν αὐτὴν ποιεῖ ἐνὸν καὶ ἐν παιδί καὶ ἐν γυναικί καὶ δούλῳ καὶ ἐλευθέρῳ καὶ δημιουργῷ καὶ ἀρχοντι καὶ ἀρχομένῳ, ὅτι τὸ αὐτοῦ ἕκαστος εἷς ὢν ἐν ἔπραττε καὶ οὐκ ἐπολυπραγμόνει.»

καὶ πρόσωπα ¹⁾ οὔτε κατὰ τὸ ἀφαιρούμενον, διότι τοῦτο ἀποτρέπεται ἀπὸ ἐκ τῆς ἐπιστήμης.

Ἄλλὰ νῦν ἤθελε τις τόδε εὐλόγως ἐρωτήσῃ: εἰ μία ὑπάρχει ἐνάσις καὶ καὶ οὐσίαν ἀρετή, διατί ποτε ὑπὸ διαφόρων ἐκείτων μορφῶν προσπίπτει καὶ διάφορα εἶδη φαίνεται ὅτι ἔχει; Ἴνα τις τοῦτο κατανοήσῃ, ἀφίλει νὰ ἔζη διὰ μνήμης τὰς εἰς τὴν ἀνθρωπολογίαν ἀναγενομένας δοξασίας τοῦ φιλοσόφου καὶ δὴ ἐνθυμῆται, ὅτι ἐν τῇ ψυχῇ παρατηροῦνται κατὰ Πλάτωνα ἀντιθέσεις ἐξ ὧν συνάγεται ὅτι οὐχὶ μία μόνη δύναμις ἀλλὰ πολλά τῇ ψυχῇ δυνάμεις ὑπάρχουσι. Συμβαίνουναι δηλαδή πολλάκις τῇ ψυχῇ ἐναντία παθήματα, ὅσον τὸ ἐπινεύειν καὶ ἀνανεύειν, τὸ ἐφίεσθαι καὶ ἀπαρνεῖσθαι, τὸ προσάγεσθαι καὶ ἀπωθεῖσθαι καὶ τὰ τοιαῦτα ²⁾. Ἄλλὰ τὰ συζυγῶνως προσπίπτοντα ἐναντία παθήματα ἀδύνατον νὰ ἀνήκωσιν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν δύναμιν, διότι τὸ αὐτὸ οὐδέποτε δύναται νὰ ποιῇ ἢ πάσχει ἅμα τὰ ἐναντία ³⁾ Πρὸς ἐρμηνείαν λοιπὸν τοῦ πράγματος ἐπένεγκες νὰ ὑποληφθῇ ὅτι τῇ ψυχῇ ὑπάρχουσι δύο διάφοροι δυνάμεις, ὧν διὰ μὲν τῆς μιᾶς λογίζεται διὰ δὲ τῆς ἑτέρας ἐρῶ καὶ πεινῆ καὶ θυμῆ καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας ἐπτόηται· διόπερ ἐκείνη μὲν

¹⁾ Μέν. 71 D κέξ.

²⁾ Πολ. 4,437 Α.

³⁾ Πολ. 4,436 Β κέξ.

ὀνομάζεται λογιστικὸν ¹⁾ αὕτη δὲ ἀλόγιστον καὶ ἐπιθυμητικὸν ²⁾. Ἀλλὰ ταύταις προσθετέα καὶ ἐκείνη ἡ δύναμις, δι' ἧς θυμούμεθα. Αὕτη, θυμικὸν ἢ θυμοειδὲς καλουμένη, πόλερριεῖ ἐνίοτε ταῖς ἐπιθυμίαις ³⁾ ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι τὸ θυμοειδὲς τυγχάνει ὄν διάφορον τοῦ ἐπιθυμητικοῦ. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ λογιστικοῦ ὑπάρχει διάφορον, καθάπερ γίνεται δῆλον ἐκ τούτου, ὅτι τὰ παιδιά τοῦ μὲν θυμοῦ εὐθὺς γεγόμενα εἶναι μεστά, τοῦ δὲ λογιστικοῦ τινὲς μὲν οὐδέποτε μεταλαμβάνουσιν οἱ δὲ πολλοὶ ὀψέ

¹⁾ Ἀλλαχοῦ καλεῖται λόγος, φιλόσοφον, φιλομαθές, ὃ μανθάνει ἄνθρωπος κτ.

²⁾ Ἐνθ. ἀν. 439 D. 9,580 E. Τίμ. 69 D. Οὕτω π. χ. καίτοι κατέχεται τις ἐνίοτε ὑπὸ μεγίστης δίψης ἢ πείνης, ὄμωσ ἀρνεῖται νὰ πῆ ἢ φάγη δι' ὠρισμένην αἰτίαν. Τοῦτο μαρτυρεῖ ὅτι ἐνυπάρχει μὲν ἐν τῇ ψυχῇ τὸ κελεῦον, ἐνυπάρχει δὲ τὸ κωλύον τὸν πεινῶντα ἢ διψῶντα ἀπὸ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ἐπιθυμίας, τουτέστι τὸ λογιστικὸν καὶ ἐπιθυμητικὸν (Πολ. 4, 439 C).

³⁾ Πολ. 4, 440 B κέξ. Ὅταν αἱ ἐπιθυμίαι βιάζωνται τινα παρὰ τὸν λογισμόν, ἀναφαίνεται ὁ θυμὸς σύμμαχος τῷ λόγῳ κατὰ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ. Ὡσαύτως διὰ τοῦ θυμοειδοῦς ὀργίζεται τις κατὰ τοῦ ἀδίκου καὶ συμμαχεῖ τῷ δοκοῦντι δικαίῳ καὶ διὰ τοῦ πεινῆν καὶ διὰ τοῦ ῥιγοῦν καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα πάσχειν ὑπομένων νικᾷ καὶ οὐ λήγει τῶν γενναίων, πρὶν ἂν ἢ διαπραξῆται ἢ τελευτήσῃ, ἢ ὑπὸ τοῦ λόγου τοῦ παρ' αὐτῷ ἀνακληθεὶς προῦνθῇ. αὐτ. 400 D.

ποτε¹⁾). Ἡ δὲ ἄλλ' ὁμοίως τὸ θυμοειδὲς εἶναι εἰκότως
 ἔχει τῷ λογιστικῷ φύσει, εἴαν μὴ ὑπὸ κακῆς τροφῆς
 διαφθαρεῖ, ἐπέχον μέσην τινα θέσιν μεταξὺ τοῦ λογι-
 στικοῦ καὶ ἐπιθυμητικοῦ διότι διὰ τοῦ θυμοῦ ἐπε-
 νεργεῖ ὁ λόγος ἐπὶ τὰς ἐπιθυμίας καὶ τούτων δε-
 σπόζει. Ἰσὺς τούτων καθίσταται δῆλον, ὅτι τρία τῆς
 ψυχῆς μέρη πρέπει νὰ διακρίνονται²⁾. Ἐὰ μέρη δ'
 ὅμοια ταῦτα δὲν πρέπει νὰ ὑποληφθῶσιν ὡς τρεῖς
 ἴδιαι ψυχικαὶ μοῖραι ἢ τρεῖς ψυχαὶ ἀλλ' ὡς μίαν καὶ
 τῆς αὐτῆς οὐσίας τρεῖς μορφαὶ ἐνεργείας, ὧν ἕκαστη
 ἔχει τὴν ἑαυτῆς ἴδωσαν ἐν ὁμοιωμένῃ τινὶ δυνάμει³⁾.

1) Πολ. Α, 411 Α.

2) Ἀλλὰ αὖς πρὸς τὸ τρία τῆς ψυχῆς μέρη συμβιβά-
 ζεται ἢ τοῦ ψυχικοῦ βίου ἐνάτης, δὲν λέγει ἤμιν ὁ φιλό-
 σοφος. φαίνεται δ' ὅτι περὶ τοῦ ζητήματος τούτου καὶ τῶν
 τούτου συνταρῶν δὲν ἠπόρησε τὸ μακάριον ὁ φιλόσοφος.

3) Παρατηρητέον δ' ὅτι τὰ κατώτερα τῶν τῆς ψυχῆς
 μερῶν εὑρίσκονται οὐχὶ παρὰ μόνους τοῖς ἀνθρώποις διότι
 τοῦ μὲν ἐπιθυμητικοῦ μετέχουσι καὶ τὰ φεῖα (Τῆμ. 77 Β),
 τοῦ δὲ θυμοειδοῦς καὶ τὰ ζῆλα (Πολ. Α, 411 Β). Ἀλλὰ καὶ
 τοῖς κατ' ἕκαστον ἀνθρώποις καὶ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν εἰσιν
 ἀνίσως κατανενημημένα αἱ τρεῖς τῆς ψυχῆς δυνάμεις. Οὕτω
 τοῖς μὲν Ἕλλησιν ἰδιαίτερον καὶ ἑξοχὴν τὸ λογιστικόν, τοῖς δὲ
 βορείοις βαρβάροις τὸ θυμοειδὲς, τοῖς δὲ φοίνικται καὶ Αἴγυ-
 πτίοις τὸ φιλοχρήματον (αὐτ. 435 Β). Καὶ τὸ μὲν ὑψη-
 λότερον τῆς ψυχῆς μέρος προῖκασίθηται ἀναγκασίως τὸ κα-
 τώτερον ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὰντάπαυιν (9, 582 Α κ.ε.ε.).

Ἐκ τούτων τὸ μὲν λογιστικόν, ὄν σοφὸν καὶ ἔχον τὴν ὑπὲρ ἀπάσης τῆς ψυχῆς πρόνοιαν, ὀφείλει νὰ κατέχη τὴν πρώτην θέσιν καὶ δεσπόζη τῶν ἄλλων δύο, τὸ δὲ θυμοειδὲς νὰ ᾖ ἐπίκουρον καὶ σύμμαχον τούτου, οὕτως ὥστε ἀμφοτέρω νὰ ἀρχωσι τοῦ ἐπιθυμητικοῦ, ὅπερ φύσει ὑπάρχει ἀπληστότατον τῶν περὶ τὸ σῶμα ἡδονῶν καὶ ἐπομένως φαυλότατον καὶ ταπεινότατον ¹⁾. Ἐκ τῶν τριῶν τῆς ψυχῆς μερῶν μόνον τὸ λογιστικόν εἶναι τὸ θεῖον καὶ ἀθάνατον αὐτῆς μέρος, μεθ' οὗ κατὰ τὴν εἰς τὸ σῶμα εἴσοδον συνενοῦνται τὰ θνητὰ μέρη, ἦτοι τὸ θυμοειδὲς καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν. Πρὸς δὲ τὴν διαφορὸν ἐκάστου τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν ἀξίαν ἀντιστοιχεῖ καὶ ἡ ἐν τῷ σώματι θέσις αὐτῶν. Τὸ μὲν δηλαδὴ ἀθάνατον μέρος ἔχει τὴν ἕδραν αὐτοῦ ἐν τῇ κεφα-

¹⁾ Πολ. 4,41 E καὶ 442 A. Τὸ ἐπιθυμητικόν καλεῖ ὁ φιλόσοφος, καλλίστη μεταφορᾷ χρώμενος, θρέμμα ἄγριον (Τίμ. 70 E. Ἄξια ἀναγνώσεως καὶ τὰ ἐν Πολ. 9, 588 C κέξ. λεγόμενα), πολυκέφαλον θρέμμα (Πολ. 9, 589 B), πολυειδὲς θρέμμα (αὐτ. 590 A). Καλλίστη καὶ προσφρασεστώτη εἶναι ἡ ἐν Φαίδρω (253 D — 254 E) παραβολὴ τῶν τριῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων πρὸς συνωρίδα ἵππων καὶ τὸν ἡνίοχον αὐτῶν. Ὁ μὲν τὸ θυμοειδὲς ἀπεικονίζων ἵππος εἶναι εὐήνιος καὶ εὐπειθὴς τῷ ἡνιόχῳ (τῷ λογιστικῷ), ὁ δὲ τὸ ἐπιθυμητικόν ἐκπροσωπῶν εἶναι τοῦναντίον δυσήνιος καὶ ὕβριστής, βίᾳ δὲ φερόμενος παρέχει πλεῖστα πράγματα τῷ σύζυγί τε καὶ ἡνιόχῳ.

λῆ¹⁾, τὸ δὲ θυμῶν ἐν ἀλλήῃ κατοικεῖται θεῶν, οὕτως ὅστε
 νὰ κῆται χωρὶς ἀπὸ τοῦ θείου καὶ μὴ μιάνη αὐτό²⁾
 καὶ δὴ τὸ μὲν θυμοειδὲς ἐπέχει κατοικημένον ἐγγυ-
 τέρω τῆς κεφαλῆς, ἐν τῷ στήθει, ἵνα τοῦ λόγου κατή-
 κοον ὄν κοινῇ μετ' ἐξείνου κατέχη τὸ τῶν ἐπιθυμιῶν
 γένος, ὡπότε τούτοις ἀντίτα νὰ πείθεται τῷ ἐπιτάγ-
 ματι τοῦ λόγου³⁾, τὸ δ' ἐπιθυμητικὸν ἐδοξεί ἐν τῇ
 γαστρὶ ὡς προρωτῆται τοῦ λογιστικοῦ, ἵνα θόρυβον
 καὶ βόην ἐλαχίστην παρέχη⁴⁾, τότε δὲ μόνον δύνα-
 ται νὰ παρουσιάη τῷ λογιστικῷ, ὅταν ἐπιπροαίτησι προ-
 τερον τοῦ θυμοειδοῦς. Οὕτω πρὸς τὰ τοιαῦτα τῆς ψυ-
 χῆς μέρη ἀντιστοιχοῦσι τῶν τοῦ σώματος ὄργανα⁵⁾,

1) Τίμ. 45 Α. 70 Α. 90 Α Β. αἰζ. C'ie. disput. iuse, 1, 10, 20.

2) Τίμ. 69 D E.

3) Αἰτ. 70 Α.

4) 70 E. 71 Α.

5) Πητέον ὅτι ἐκαστον μέρος τοῦ σώματος ἐπιφέρει
 μέρος τινὲ τῆς ψυχῆς, πάντα δ' ἐμμέσως ἐπιφοροῦναι τῷ λο-
 γιστικῷ καὶ καθόλου εἶναι σῶμα καὶ ψυχή, ἐφ' ὅσον ἐπιέρ-
 χει ἀνθρώπινος ὀργανισμός, δὲν δύνανται ἀπ' ἀλλήλων νὰ
 χωρισθῶσιν ἀλλ' ἀδιάλειπτον ἀσκοῦσιν ἑα' ἀλληλεπίδρα-
 σιν. Εἰδηλον δ' ὅτι ἡ τοῦ σώματος ἀγαθὴ ἕξις μεγάλως συν-
 τελεῖ εἰς τὴν υγίειαν καὶ εὐεξίαν τῆς ψυχῆς, ἦτοι τὴν ἀρε-
 τὴν τοῦναντίον δὲ ἐκ τῆς κακῆς τοῦ σώματος ἕξεως προ-
 ἔρχεται ἡ τῶν μερῶν ἐκείνων τῆς ψυχῆς νόσος, τοιούστιν
 ἡ κακία (Τίμ. 86 Β — 87 C).

ὁ δὲ τῶν ἀρετῶν πρὸς τὰ τρία τῆς ψυχῆς εἶδη καὶ καθόλου τὴν ἀνθρωπολογία παραλληλισμὸς διεξάγεται μετὰ μεγίστης ἀκριβείας. Οὕτως ὁ μὲν φορεὺς τοῦ λογιστικοῦ ἐπέχει τὴν ὑψίστην τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος θέσιν καὶ τὸ τοῦ παντὸς σχῆμα ἔχων τυγχάνει ὧν σφαιροειδῆς ¹⁾, ἡ δ' ἐν τούτῳ ἐγυπάρχουσα ἀρετὴ ὑπάρχει ἢ ὑψίστη καὶ γνῶσις οὕσα τοῦ ὑπὲρ αἰσθησίν κόσμου προσπελάζει πρὸς τὸ ἀληθῶς ὄν καὶ τὰ σπουδαιότατα δὲ μέρη τοῦ σώματος ἐτέθησαν ἐν τῇ κεφαλῇ, ὅπως ὑπηρετῶσι τῷ εὐγενεστάτῳ τῆς ψυχῆς μέρει καὶ τῇ πρὸς τοῦτο ἀντιστοιχούσῃ ἀρετῇ. Κατωτέρω τῆς κεφαλῆς ὄν τὸ στήθος ἐγκλείει τὸ θυμοειδές, ᾧ ἀρετὴ ἀνήκει ἢ ἀνδρεία ἢ μέσσην τινὰ ἐπέχουσα θέσιν μεταξὺ τοῦ λόγου καὶ τῆς ἐπιθυμίας. Ἡ δ' εἰς τὸ λογιστικὸν ὀφειλομένη ὑποταγὴ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ ἐμφαίνεται φυσιολογικῶς ἐν τούτῳ, ὅτι τὸ ἐπιθυμητικὸν ἔχει τὴν ἕδραν αὐτοῦ ὡς ἀπωτάτῳ τοῦ λογιστικοῦ μεταξὺ τῶν φρενῶν καὶ τοῦ πρὸς τὸν ὀμφαλὸν ὄρου ²⁾, ὅπως μὴ κωλύῃ τὴν ἐπικράτησιν τῆς σοφίας.

Ἐκ τῶν εἰρημένων γίνεται φανερόν τὸ μὲν διατὶ ἢ ὡς ὑγίεια καὶ κάλλος καὶ εὐεξία τῆς ψυχῆς ὀρισθεῖσα ἀρετὴ ἔχει εἶδη τινά, τὸ δὲ τίς ὑπάρχει ἢ τῶν εἰδῶν τούτων πρὸς ἀλληλα σχέσις. Ἐπειδὴ δη-

¹⁾ Τίμ. 44 D.

²⁾ Τίμ. 70 E.

λονότι ἡ ψυχὴ ἐκ τριῶν μερῶν συνίσταται, ἀνάγκη πᾶσα ὅπως ἡ ἀρετὴ αὐτῆς ἐμφανίζεται ὑπὸ τρεῖς διαφόρους μορφάς· διότι ἕκαστον τῆς ψυχῆς μέρος ἔχει ἰδιάζουσάν τινα εὐεξίαν καὶ ὑγίειαν, ἣτις ἔγκειται ἐν τῇ ἐπιτελέσει τοῦ ἀνήκοντος αὐτῷ ἔργου. Κατὰ ταῦτα δὴ ἔχομεν κυρίως τρία εἶδη ἀρετῆς· α') τὴν σοφίαν, ἣτις ἀναφέρεται εἰς τὸ λογιστικόν β') τὴν ἀνδρείαν, ἣτις ἀνήκει εἰς τὸ θυμοειδές καὶ γ') τὴν σωφροσύνην, ἣτις ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐπιθυμητικόν. Ἐν τοῖς διαφόροις τούτοις εἶδεσι τῆς ἀρετῆς τὴν ὑψίστην θέσιν ἐπέχει ἡ σοφία, διότι καὶ τὸ εἰς ὃ ἀναφέρεται μέρος τῆς ψυχῆς, τὸ λογιστικόν, προέχει πάντων τῶν ἄλλων μερῶν αὐτῆς. Ἡ σοφία δεσπόζει τοῦ ὅλου ψυχικοῦ βίου καὶ διὰ ταύτης καθίσταται ὁ ἄνθρωπος χορησμιος καὶ ἀγαθὸς καὶ κατ' ἀκολουθίαν φίλος πᾶσι καὶ οὐκ εἶος ¹⁾. Ἐὰν δὲ καὶ τὸ δεύτερον μέρος τῆς ψυχῆς, τὸ θυμοειδές, ἐπιτελῇ ὀρθῶς τὸ ἑαυτοῦ ἔργον, τουτέστιν ἔχη τὴν προσήκουσαν ἀρετήν, ὁ ἄνθρωπος πράττει μετ' ἐπιγνώσεως καὶ οὐδαμῶς ἐκτρέπεται εἰς ἀκολασίαν· τὸ θυμοειδές ὀφείλει νὰ ὑπακούῃ τῷ λογιστικῷ, ὅπερ ὑποδεικνύει τὸ δεινὸν καὶ μὴ δεινὸν πρὸς τὸ ἀγαθὸν τοῦ ὅλου, καὶ ἐπομένως νὰ ἐνεργῇ προσηκόντως τότε, ὅταν ὁ λόγος ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειαν αὐτοῦ κατὰ τῆς ἡδονῆς καὶ ἀκολασίας. Καθόλου δὲ τὸ θυ-

¹⁾ Λυσ. 210 D. Πολ. 1, 349 B κῆξ. Λαχ. 194 D.

μοειδές τότε ἔχει τὴν ἰδιάζουσαν αὐτῷ ἀρετήν, ὅταν συμφωνοῦν τῷ λογιστικῷ ἢ ἀνδρεῖον καὶ οὐχὶ παρόλμιον· ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἀνδρεία ὑπάρχει τότε, ὅταν τὸ θυμοειδές ἐν τῷ πρὸς τὰς ἡδονὰς καὶ τοὺς φόβους ἀγῶνι ἄγεται ὑπὸ τοῦ λόγου καὶ τῆς ὀρθῆς δόξης. Τέλος τοῦ ἐπιθυμητικοῦ, τοῦ μέρους τούτου τῆς ψυχῆς τοῦ κατὰ τοῦ λόγου συνήθως ἐξεγειρομένου, ἡ ἀρετὴ ἔγκειται ἐν τῇ προσηκούσῃ περιστολῇ τῶν ἐπιθυμιῶν, ὅπως μὴ ὑπὸ τούτων ταράττηται ἡ νόησις καὶ ὁ λόγος. Εἶναι δὲ φανερόν ὅτι ἡ ἀρετὴ αὕτη, ἡ καλουμένη σωφροσύνη, ὑπολείπεται τῶν εἰρημένων ἄλλων ἀρετῶν, ὥσπερ καὶ τὸ εἰς ὃ ἀναφέρεται ἐπιθυμητικὸν ὑπολείπεται τῶν λοιπῶν τῆς ψυχῆς μερῶν. Καὶ φαίνεται μὲν ὅτι τὸ ἐπιθυμητικὸν καθ' ἑαυτό, ὄν τάσις πρὸς τὰ αἰσθητά, δὲν ἔχει ἀρετήν, ἀλλ' ὅμως μετέχει αὐτῆς καὶ εἰς τὸ ἀγαθὸν τοῦ ὅλου ψυχικοῦ βίου ἀρκούντως συμβάλλεται· τοῦτο συμβαίνει οὐχὶ διὰ τινος ἐνεργείας τοῦ ἐπιθυμητικοῦ ἀλλὰ τοῦναντίον διὰ πάθους αὐτοῦ, διότι ὀφείλει τῷ λογισμῷ αἰεὶ νὰ ὑποτάττηται¹⁾. Οὕτω λοιπὸν ἕκαστον τῆς ψυχῆς μέρος ἔχει ἰδιάζουσαν αὐτῷ ἀρετήν καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν μόρφωσιν συντελεῖ οὐ μόνον τὸ σπουδαιότατον ἀλλὰ καὶ τὸ ταπεινότατον μέρος. Ἄλλ' ὥσπερ πρὸς τὸ λογιστικὸν ὑπάρχει ἀρήκτως συνδεδεμένον τό τε θυμοειδές καὶ τὸ ἐπιθυ-

¹⁾ Πολ. 4, 442 D.

μητικὸν καὶ ἐκεῖνο οἷον ἐπιλαμβάνει ταῦτα, οὕτω καὶ ἡ ὑψίστη, ἥτοι ἡ εἰς τὸ λογιστικὸν ἀναφερομένη ἀρετὴ περιέχει ἐν ἑαυτῇ τὰς κατωτέρως ἄλλας ἀρετάς. Ὅστις ἄρα ἐκτρέφει σοφός, οὕτως ἀναγκαίως ἐστὶ καὶ ἀνδρεῖος καὶ σωφροῦν. Ἐνῶς δηλονότι τὸ ταπεινότητων μέρος τῆς ψυχῆς δὲν ἔχει τὴν ἀρετὴν τοῦ σπουδαιοτάτου, ταυτέστι τοῦ λογιστικοῦ, ὅμως τοῦτο ὀφείλει νὰ ἔχη πρὸς τὴν σοφίαν τὴν τε ἀνδρείαν καὶ τὴν σωφροσύνην· διότι τότε μόνον δύναται νὰ ἐπικρατῇ τὸ λογιστικόν, ὅταν ὑπ' αὐθενὸς κωλύηται εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ δεινοῦ καὶ μὴ δεινοῦ, τοῦ κακοῦ καὶ ἀγαθοῦ, ἥτις ἐπικρατῆσις ἐξήρτηται ἐκ τῆς τῶν ἄλλων δύο μερῶν διαθέσεως. Ἐὰν λοιπὸν τὰ μέρη ταῦτα ἔχωσι τὴν προσήκουσαν αὐτοῖς εὐεξίαν, ἥτοι τὴν ἀρετὴν, τότε τὸ λογιστικὸν ὑπὸ μὲν τοῦ ἐνὸς τούτων (τοῦ θυμοειδοῦς) ὑποστηρίζεται ὑπὸ δὲ τοῦ ἑτέρου (τοῦ επιθυμητικοῦ) δὲν βλάπτεται. Ἐντεῦθεν φανερόν ὅτι ἡ σοφία τότε ἀναφαίνεται, ὅταν μὴ ἀπῶσιν ἡ ἀνδρεία καὶ σωφροσύνη.

Ἄλλὰ τοῖς τρισὶ τούτοις εἶδεσι τῆς ἀρετῆς πρέπει νὰ προστεθῇ ἡ δικαιοσύνη, ἥτις δὲν ἀναφέρεται εἰς ἴδιόν τι μέρος τῆς ψυχῆς ἀλλ' εἶναι ὁ δεσμὸς οὕτως εἰπεῖν τῶν εἰρημένων ἀρετῶν. Λύπερ καὶ ὀρίζεται, ὡς εἴρηται, ἡ δικαιοσύνη ὡς ὁμόνοια τῆς ψυχῆς πρὸς ἑαυτὴν καὶ εὐταξία τῶν μερῶν αὐτῆς. Ἡ δικαιοσύνη συνάπτει τὰ τρία μέρη τῆς ψυχῆς οὕτως, ὥστε μὴ μόνον ἕκαστον αὐτῶν καθ'

ἑαυτὸ νὰ ἐπιτελῇ τὸ ἴδιον ἔργον ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ συνόλῳ νὰ παρέχῃ τελείαν συμφωνίαν καὶ ἁρμονίαν. Τὰ τρία μέρη συνδοῦνται καὶ ἀποτελοῦσι μίαν τοῦ ὅλου κρατοῦσαν ἁρμονίαν. Αὕτη δὴ ἡ ἁρμονία πρόκειται ἢ γενικωτάτη καὶ σπουδαιωτάτη μορφή τῆς ἠθικότητος, ἢ καθολικωτάτη ἀρετὴ ἢ εἰς τὸν ὅλον ψυχικὸν βίον ἐπεκτεινομένη, ἢ, ἄλλως εἰπεῖν, ἢ καθόλου ἀρετὴ τῆς ψυχῆς ¹⁾. Τοιαύτη τις οὖσα ἢ δικαιοσύνη ἀποτελεῖ τὴν ἀδιάσειστον βάσιν τῆς ἠθικῆς καὶ πάσης ἐπὶ τῆς ἠθικῆς ἐρειδομένης ὀργανώσεως, οἷα τυγχάνει οὖσα ἢ πολιτεία.

1) Οὕτως ἡ πλατωνικὴ τῆς ἀρετῆς ἀντίληψις εἶναι ὑψηλοτέρα καὶ νοησιαρχικωτέρα τῆς σωκρατικῆς· διότι ὁ Πλάτων παράγει τὴν ἀρετὴν οὐχὶ μᾶλλον ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐπιτεύξεως τοῦ τῷ πρακτικῷ βίῳ τοῦ ἀνθρώπου προκειμένου σκοποῦ ἢ ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῆς ψυχῆς νοῶν τὴν ἀρετὴν ὡς μορφήν τοῦ ψυχικοῦ ὀργανισμοῦ προϊοῦσαν ἐκ τῆς ἀνάγκης, ὅπως αἱ ποικίλαι τῆς ψυχῆς τάσεις ὑπαχθῶσιν εἰς ἐνότητα. Ἡ ἀρετὴ χαρακτηρίζεται ὡς σταθερὰ καὶ ἑναρμόνιος μορφή τῆς ψυχῆς καὶ ἀπαραίτητος ὅρος πασῶν τῶν ἐλλόγων καὶ ὀρθῶν καὶ ἀγαθῶν πράξεων.